

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ด้วยภาวะวิกฤติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งประเทศไทยต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาอย่างรอบด้าน หนทางที่จะผ่อนคลายนคนไทยทุกคนก็ควรหันหน้าเข้าหากัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ทุกฝ่ายยอมลดเป้าหมายเพื่อพบกันครึ่งทาง เพื่อความอยู่รอด ปลอดภัย ความเจริญของประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จะด้วยวิธีใดก็ตามสิ่งสำคัญต้องอยู่บนรากฐาน ของคุณธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งามควรแก่ประเพณี ภูมิปัญญา การพัฒนาบุคคลโดยใช้คุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ จะช่วยพัฒนาคนในชาติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกาย วาจา ใจ การศึกษาก็มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาประเทศ การแข่งขันทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ก็ขึ้นอยู่กับการศึกษา การพัฒนา การเมืองก็ขึ้นอยู่กับการศึกษา สังคมกำลังเลื่อมท้อมก็ต้องหันไปพึ่งการศึกษา การพัฒนา การศึกษา จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศ

การที่ประเทศชาติจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง และการแข่งขันได้นั้น จำเป็นจะต้องพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพ ซึ่งในการที่จะพัฒนามนุษย์ ให้เป็นมนุษย์ที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคมได้นั้น จะต้องใช้กระบวนการหลายประการ กระบวนการที่สำคัญก็คือ การศึกษา เพราะการศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะมาถึง การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพความต้องการจะสามารถ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคม และการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 2)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัส ในพระราชพิธี บวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า วันที่ 5 เมษายน พุทธศักราช 2525 คุณธรรม ที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ. ประการแรก คือการรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม. ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ความดีนั้น. ประการที่สาม คือ

การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง. คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุง ให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544 – 2549) ให้ความสำคัญ ต่อการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้คนไทยตระหนักถึง ความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยน กระบวนการคิด ทศนคติ และกระบวนการทำงาน ให้เอื้อต่อการ เปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ ฐูเท่าทัน และก้าวทันโลก โดยมีความสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีระบบคุ้มกันที่ดี และมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับความมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต และมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมไทย 3 ด้าน ด้านหนึ่ง คือ ด้านสังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุล พอดีและพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างคนดี คนเก่ง มีความรับผิดชอบ คือพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม และมียุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน และการคุ้มครองทางสังคมที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้วยการปฏิรูปการศึกษา

นโยบายด้านสังคมของรัฐบาล ปี พ.ศ. 2550 – 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 1) การขับเคลื่อนนโยบายด้านสังคมของรัฐบาลจากคำแถลงนโยบาย ของคณะรัฐมนตรีโดย พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549 ได้ให้ความสำคัญของนโยบายทางสังคมในการพัฒนาสังคม โดยองค์รวมเน้นไปที่การส่งเสริมความรัก ความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนไทยในชาติ ที่จักปฏิรูปสังคมให้อยู่เย็นเป็นสุข ปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ พัฒนา สุขภาวะของประชาชนให้ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิต สังคม และปัญญา

นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2550 – 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ศ.ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน ได้นำนโยบาย ด้านสังคมโดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายที่จะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิธีประชาธิปไตยพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง

ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถานการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม “8 คุณธรรมพื้นฐาน” ที่ควรเร่งปลูกฝังประกอบด้วย ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ม.ป.ป.)

ในการที่จะปลูกฝัง หรือเสริมสร้างคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบันให้ได้ผลนั้น คณะผู้ศึกษาค้นคว้าเห็นสมควรว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมในการช่วยเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ จากการศึกษาตำรา และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้ทราบว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีผลทำให้บุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ คือ เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา โดยสมาชิกกลุ่มจะเกิดการเรียนรู้ กระบวนการแก้ปัญหา การตัดสินใจ อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี (บุหงา วชิระศักดิ์มงคล, 2535, หน้า 30 -31)

จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้ศึกษาค้นคว้าจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ (8 คุณธรรมพื้นฐาน) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของวัยรุ่น ซึ่งคณะผู้ศึกษาค้นคว้าเห็นว่า ควรปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข อีกทั้งเพื่อเป็นการสนองตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และดำเนินการตามกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการนี้ หากมีประการใดประการหนึ่งลดหรือหายไป อาจก่อให้เกิดปัญหาในเวลาต่อมาได้ เช่น คุณธรรมประการที่ 1 ขยัน หากเด็กนักเรียนไม่ขยันอ่านหนังสือ ผลที่ตามมาคือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หรือ เมื่อมีการทำการสอบ หากคุณธรรมประการที่ 3 คือ ซื่อสัตย์ ของเด็กลดหรือหายไป อาจมีการทุจริตการสอบ ผลที่ตามมาคือ เด็กอาจมีความผิดติดตัวหรือ อาจเรียนไม่จบชั้น เพราะขาดความซื่อสัตย์ในการทำการสอบ เป็นต้น เพื่อช่วยเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานให้กับนักเรียน เพื่อให้เป็นบุคคลที่เต็มไปด้วย ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสะอาด ความสุภาพ ความสามัคคี ความมีน้ำใจ และเป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเก่งดีมีสุขต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมนำความรู้ (8 คุณธรรมพื้นฐาน) กลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ (8 คุณธรรมพื้นฐาน) เป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูแนะแนว ผู้ปกครอง ของโรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในการนำผลจากการศึกษาค้นคว้าไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้าง หรือพัฒนาคุณธรรม หรือเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มทดลอง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 64 คน

1.2 กลุ่มทดลองที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทำแบบสอบถามวัดคุณธรรมนำความรู้ (8 คุณธรรมพื้นฐาน) ตรวจสอบให้คะแนนตามน้ำหนักตัวเลือกที่กำหนดไว้ นำคะแนนมาเรียงลำดับจากต่ำไปหาสูง แล้วคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนต่ำไปหาสูง จำนวน 30 คน พุดคุย และแจ้งวัตถุประสงค์ เพื่อให้เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง

2. ตัวแปรที่ศึกษาค้นคว้า

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

2.2 ตัวแปรตาม คือ คุณธรรมนำความรู้ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ

2.2.1 ด้านความขยัน

2.2.2 ด้านความประหยัด

2.2.3 ด้านความซื่อสัตย์

- 2.2.4 ด้านความมีวินัย
 - 2.2.5 ด้านความสุภาพ
 - 2.2.6 ด้านความสะอาด
 - 2.2.7 ด้านความสามัคคี
 - 2.2.8 ด้านความมีน้ำใจ
3. ระยะเวลาในการทดลอง
- ในการทดลองครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 2 วัน วันละ 6 โปรแกรม
4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
- 4.1 แบบสอบถามวัดคุณธรรมนำความรู้ (8 คุณธรรมพื้นฐาน)
 - 4.2 โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นเครื่องมือที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น
- จำนวน 12 กิจกรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณธรรมนำความรู้ หมายถึง คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่กระทรวงศึกษาธิการ เร่งปลูกฝัง เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข โดย 8 คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.1 ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจัง และ ต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกต้อง สู้งานมีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจ ทำหน้าที่อย่างจริงจัง

1.2 ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงิน ของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบุญที่รายรับ – รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ

1.3 ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

1.4 มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับ และข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

1.5 สุภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้ที่มีมารยาทดีงามวางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

1.6 สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง ตามสุขลักษณะ ผีเกณจิตไม่ให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อมมีความโปร่งใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

1.7 สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบของตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อกรรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การทำงาน สำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกัน อย่างสันติและสมานฉันท์

1.8 มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญาลงมือปฏิบัติการ เพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

2. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง โปรแกรมเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ โดยใช้วิธี กระบวนการกลุ่ม ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม สมาชิกของกลุ่มจะได้มีการเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว ของสมาชิกในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ซึ่งเป็นเทคนิคในด้านเกม กรณีตัวอย่าง และ สถานการณ์จำลอง การที่บุคคลมาร่วมกลุ่มกัน

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดจันทร์ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีคุณธรรมนำความรู้สูงกว่าก่อนเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์